

Un ambaixador republicà a Brussel·les

Salvador Albert i Pey (1868-1944)

El juny de 1931 Salvador Albert i Pey assolí, amb el nomenament d'ambaixador a Brussel·les de la nova República espanyola, el cim d'una carrera política que s'havia iniciat dinou anys abans a Sant Feliu de Guíxols, quan els empresaris del sector taper el proposaren al partit republicà com a candidat a Corts. El 1934 abandonà el càrrec per iniciar una jubilació que es veuria truncada, poc temps després, per l'esclat de la Guerra Civil i la repressió posterior.

JORDI BOHIGAS MAYNEGRE > TEXT

A les portes de la II República, el republicanisme del Baix Empordà comptava amb un partit i dos noms preeminents: Salvador Albert, Josep Irla i el Partit Federal. Ambdós homes formaven un tàndem cohesionat que s'inicià en la campanya de les eleccions generals de 1910, quan la candidatura —llavors *independent*— de l'escriptor palamosí Salvador Albert, secretari de la Cambra de Comerç de Sant Feliu de Guíxols, s'aconseguí fer amb l'acta de la Bisbal contra, ni més ni menys, Francesc Cambó, el líder consagrat de la Lliga Regionalista.

A l'altura de 1931 les set victòries a les eleccions generals per la Bisbal entre 1910 i 1923 (les darreres de la monarquia) havien convertit Albert en un dels polítics de més llarga durada i de més solera del republicanisme català del primer terç de segle. A més, a partir

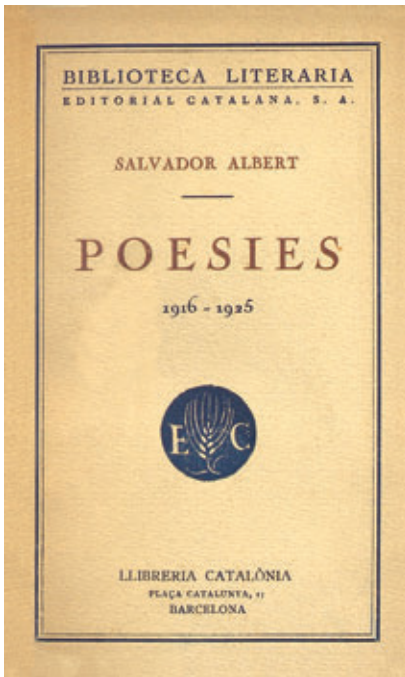
de 1923 realitzaria importants esforços per tal d'aconseguir aglutinar sota un mateix sostre les disgregades esquerres catalanes i fou un dels redactors de la important ponència d'ERC sobre la «Constitució general de l'Estat i del problema català», votada la nit del 18 de març de 1931 al Foment Republicà de Sants. Proclamada la República el 14 d'abril, el nou règim tenia reservades importants missions als homes de l'esmentat baluard. Josep Irla no tardaria a ésser nomenat comissari de la just acabada de restaurar Generalitat a Girona, mentre que Albert seria pro-

Les set victòries a les eleccions generals per la Bisbal entre 1910 i 1923 van convertir Albert en un dels polítics de més llarga durada

ARXIU MUNICIPAL DE GIRONA, CRUI

>> El diputat republicà Salvador Albert, als 47 anys (1915).

>> A dalt, Salvador Albert, poeta, és autor d'una extensa producció literària, publicada en diversos reculls, com aquest de 1925. A la dreta, Salvador Albert el 1908, quan era secretari de la Cambra de Comerç de Sant Feliu de Guíxols.

posat, de nou, candidat a Corts en les primeres eleccions de la República, el juny de 1931. Una vegada més, per la circumscripció provincial de Girona, Albert aconseguiria ser el candidat més votat, amb 57.434 vots, seguit de Miquel Santaló, Albert de Quintana i Manuel Carrasco, entre d'altres. Tanmateix, en aquestes eleccions Albert ni tan sols aparegué en els actes de campanya, ja que aquell mateix mes havia volat a Brussel·les per fer-se càrrec de la cancelleria de la República: un digne col·fó per a una llarga trajectòria política de servei als ideals de la República.

Observador d'un món convuls

La majoria dels diplomàtics espanyols en aquell moment s'havien format sota la monarquia, i a la nova República li calia projectar una bona imatge exterior. Per això els intel·lectuals, sobretot si tenien experiència política i de reconeguda solvència i lleialtat al

règim, esdevenien potencials candidats a les diferents legacions europees i mundials. És el cas, per exemple, de Gabriel Alomar, poeta i fundador de la Unió Socialista de Catalunya el 1923, que va ser proposat per a la cancelleria de Roma. Fora de Catalunya, els escriptors i acadèmics Julio Álvarez del Vayo, Ramon Pérez de Ayala, Américo Castro i Salvador de Madariaga van ser enviats a Mèxic, Londres, Berlín i París, respectivament, entre d'altres. La plaça d'ambaixador a Brussel·les quedà

vacant, per defunció del seu titular, el mes d'abril.

Bèlgica, malgrat ser un país petit, no era una destinació menor: tenia la seu de la Unió Internacional per la Publicació de Tarifes Duaneres i, un any abans, havia signat la Convenció d'Oslo entre la Unió Belgicolumbuesa i els països escandinaus per posar límits al proteccionisme aranzelari creat amb la Gran Depressió. Diferents circumstàncies feien d'Albert un candidat idoni per a aquesta legació: dominava bé l'idioma francès i coneixia els temes comercials, des dels temps que actuà com a representant dels interessos tapers de la seva comarca i de l'Estat espanyol. A més, Bèlgica comptava amb una important colònia catalana lligada, igualment, als interessos comercials exportadors, que podia haver influït perquè el Govern situés Albert a l'ambaixada.

Albert informa el Govern d'Espanya de la situació internacional vista des de Brussel·les, com l'ascens de Hitler al poder o el reconeixement de «la Rússia dels soviets»

ARXIU MUNICIPAL DE SANT FELIU DE GUÍXOLS - COL·LECCIÓ MUNICIPAL D'IMATGES

>> Salvador Albert, amb l'uniforme de gala d'ambaixador.

El nou ambaixador, però, va haver d'esperar fins al 10 de juliol per dur a terme la protocol·lària presentació de credencials davant el rei dels belgues, Albert I, i fins al 18 de desembre per fer-ho davant la gran duquesa de Luxemburg, legació que anava vinculada també a la de Bèlgica. Ambdues cancelleries proporcionaren una talaia al món convuls dels anys trenta, fruit de la crisi econòmica de 1929 i les creixents tensions socials i polítiques. En efecte, Albert va ser testimoni de la signatura del Conveni d'Ouchy, l'octubre de 1932, una unió duanera entre Bèlgica, Holanda i Luxemburg que es pot considerar l'embrió del mercat comú europeu. Albert informa el Govern d'Espanya de la situació internacional vista des de Brussel·les, com l'ascens de Hitler al poder o el reconeixement de «la Rússia dels soviets», entre d'altres. En una carta privada que va escriure el 30 de gener de 1934 a una bona amiga, Encarnació Gimeno, assegurava:

«El món està trasbalsat! No és pas agradable viure avui per avui. En aquest medi internacional es veuen les coses en tota la cruesa i hom viu en un constant neguit. Arreu crisi, misèria i immoralitat. Com acabarà això? Ningú ho preveu ni ningú és capaç de preveure-ho a l'hora present.»

UNIVERSITAT DE BARCELONA-CRAI - PAVELLÓ DE LA REPÚBLICA

>> Salvador Albert, tot just arribat a l'estació del Midi en la seva destinació com a ambaixador de la República espanyola, és rebut per un representant del Govern belga, el 15 de juny de 1931, i és portada de les «Notas gráficas» de La Vanguardia (18 de juny de 1931).

Un republicà salvat per un monarca
Pocs dies després, el 27 de febrer, Albert presentava formalment el seu cessament al rei dels belgues, el recentment entronitzat Leopold III. De tornada a Catalunya, visità el president de la Generalitat Lluís Companys i es retirà al petit poble empordanès de Ventalló, d'on era originària la seva dona, Aurora Sala, i on havien heretat una casa. L'entrada de les tropes nacionals, el febrer de 1939, va ser l'inici d'un llarg calvari. Capturat per membres de Falange el mes de març,

L'entrada de les tropes nacionals, el febrer de 1939, va ser l'inici d'un llarg calvari. Capturat per membres de Falange el mes de març, no abandonà la presó Model de Barcelona, en llibertat condicional, fins al dia 8 d'octubre de 1943

ARXIU MUNICIPAL DE PALAFRUGELL

>> Contraportada d'Ara, setmanari palafrugellenc, amb l'anunci de la Candidatura d'Entesa Republicana per la circumscripció de Girona encapçalada per Salvador Albert (25 de juny de 1931).

no abandonà la presó Model de Barcelona, en llibertat condicional, fins al dia 8 d'octubre de 1943, després d'haver estat jutjat —i condemnat a trenta anys de reclusió— per un tribunal militar, a Girona, i pel Tribunal de Repressió de la Maçoneria després, a Madrid. Hom ha afirmat que només els influents contactes internacionals i nacionals d'Albert, començant pel rei dels belgues, l'haurien salvat d'una condemna de mort segura; condemna que sí que afectà, per cert, el seu bon amic, i pacífic escriptor, Carles Rahola, o els correligionaris empordanesos i exalcaldes de Palamós i de Sant Feliu de Guíxols, Josep Fàbrega i Francesc Campà, respectivament; i tants d'altres que, per edat o perquè estaven confiats que no havien comès cap crim ni fets de guerra, optaren per quedar-se a Catalunya en la retirada final. Morí sense poder-se acomiadar de la seva esposa, Aurora, morta d'un accident domèstic en la seva absència, ni del seu fill, Francesc, exiliat a Bèlgica.

Jordi Bohigas Maynegre
és historiador.